

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****558. Nowe dane o występowaniu *Rhysodes sulcatus* (FABR.) (Coleoptera: Rhysodidae) na terenie Nadleśnictwa Bircza w południowo-wschodniej Polsce**

New data on the occurrence of the *Rhysodes sulcatus* (FABR.) (Coleoptera: Rhysodidae) on the Bircza forest inspectorate (SE Poland)

KEY WORDS: Coleoptera, Rhysodidae, *Rhysodes sulcatus*, records, Bircza forest inspectorate, SE Poland.

Zagłębek bruzdowany – *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) jest jednym z rzadziej spotykanych w Polsce gatunków zaliczanych do reliktyw lasów pierwotnych. Każde współczesne odkrycie stanowisk tego chrząszcza jest istotne dla jego ochrony a także ochrony przedstawicieli szeregu innych grup organizmów związanych z pozostałościami lasów naturalnych. Z tego względu jest on również gatunkiem objętym w Unii Europejskiej ochroną prawną i wprowadzonym do załączników (II i IV) dyrektywy siedliskowej UE. Wyjątkowa wrażliwość *Rhysodes sulcatus* na zmiany w środowisku leśnym spowodowała, że gatunek ten, niegdyś zasiedlający całą Centralną Europę, wyginął w wielu krajach (SIENKIEWICZ P. 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.): Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków – AR im A. Cieszkowskiego Poznań: 91-92; KUBISZ D. 2004: [W:] ADAMSKI P. i in. (red.): Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, T. 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 127-129).

W trakcie badań prowadzonych w południowo-wschodniej Polsce odkryto liczne miejsca występowania *Rh. sulcatus* na terenie Nadleśnictwa Bircza. Wcześniej z obszaru tego i jego okolic znany był on tylko na podstawie obserwacji TRELLI (1926: Pol. Pismo ent., 5: 68-73; 1938: Ochr. Przynr., 17: 203-209; 1939: Pol. Pismo ent., 16-17: 59-86), który podaje go z okolic wsi Brylińce, Cisowa i Kopyšno oraz z góry Turnicy. Informacje te w późniejszych latach nie były jednak potwierdzane, stąd przypuszczano, że gatunek ten na Pogórzu Przemyskim wyginął. Poniżej podano wyniki współczesnych obserwacji nad występowaniem *Rh. sulcatus* na terenie Nadleśnictwa Bircza w Obrębach leśnych Nowe Sady i Wojtkowa. Zdecydowaną większość osobników obserwowano pod korą i w próchnie martwych, stojących i powalonych jodeł (*Abies alba* MILL.); ponadto osobniki omawianego gatunku znajdowano także w rozkładających się bukach (*Fagus sylvatica* L.).

- Arłamów vic. (UTM: FV19), kompleks leśny między miejscowościami Arłamów i Makowa, m.in. góra Turnica, góra Suchy Obycz, zbocza doliny potoków Turnica i Kamionka („Niemiecka Dolina”): oddz. 111c/113b (na granicy wydzieleń), 13 VI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 131a, 13 VI 2010 – 3 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI, 30 IV 2011 – 1 ex., obs. A. MELKE; oddz. 127d, 6 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 133a, 8 VIII 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 130a, 8 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 138b, 22 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 133b, 24 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132b, 27 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132a, 27 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 126b, 29 VII 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 125f, 30 VIII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 170c, 1 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 126h, 2 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 131c, 3 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 132c, 5 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 130b, 7 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 129c, 7 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 166b, 9 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 169a, 14 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 180a, 21 IX 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 179c, 22 IX 2011 – 3 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 177d, 2 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK.
- Leszczyny vic. (FV29), część wschodnia kompleksu leśnego między miejscowościami Arłamów i Makowa, m.in. zbocza doliny potoku Sopotnik: oddz. 129b, 29 VII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK; oddz. 140b, 3 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK; oddz. 140a/140 b (na granicy wydzieleń), 5 X 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. R. SZYMCZUK.
- Wojtkówka vic. (FV19), kompleks leśny na północny-wschód od doliny rzeki Wiar, m.in. góra Na Opalonym i uroczysko „Lasy Jureczkowskie”: oddz. 73a, 7 XI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 129a, 23 VI 2011 – 2 ex., obs. R. RUTA et P. SIENKIEWICZ; oddz. 123a, 26 VII 2011 – 1 ex., obs. R. SZYMCZUK et T. OLBRYCHT; oddz. 174a, 17 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ.
- Grąziowa vic. (FV19), kompleks leśny w widłach dolin rzeki Wiar i potoku Jamninka: oddz. 74h, 23 VI 2011 – 1 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 39 l, 26 VI 2011 – 1 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI.
- Jureczkowa vic. (FV18), kompleks leśny między miejscowościami Jureczkowa Górna i Kwaszenina – „Las Karaszyn” (część środkowa i zachodnia): oddz. 186d, 5 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 193b, 1 V 2010 – 1 ex., obs. A. MELKE; oddz. 193c, 6 XI 2010 – 1 ex. (szczątki), obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 197b, 27 VI 2011 – 3 ex., obs. K. KOMOSIŃSKI; oddz. 191b/190dx (na granicy wydzieleń), 3 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 187 l, 7 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ; oddz. 189a, 8 IX 2011 – 1 ex., obs. Ł. KOBĄ; oddz. 186c/187m/188a (na granicy wydzieleń), 9 IX 2011 – 1 ex. (szczątki), obs. Ł. KOBĄ.
- Kwaszenina vic. (FV28), północno-wschodnia część kompleksu leśnego „Las Karaszyn”: oddz. 186d, 23 VI 2011 – 2 ex., obs. R. RUTA et P. SIENKIEWICZ; oddz. 184n, 2 IX 2011 – 3 ex., obs. Ł. KOBĄ.

Częstotliwość obserwacji i liczba miejsc, w których obserwowano występowanie *Rh. sulcatus* pozwala stwierdzić, że lasy Nadleśnictwa Bircza (obrębów leśnych Nowe Sady i Wojtkowa) są jednym z nielicznych w Polsce obszarów gdzie utrzymuje się bardzo silna populacja omawianego gatunku. Jej aktualna kondycja i perspektywy utrzymania się przy zastosowaniu właściwego sposobu ochrony są z pewnością porównywalne z kondycją i perspektywami populacji występujących w Świętokrzyskim i Roztoczańskim Parku Narodowym. Z tego po-

wodu na terenie Nadleśnictwa Bircza należy podjąć odpowiednie kroki w celu zachowania w nie pogorszonej formie, czy wręcz poprawienia stanu ochrony populacji tego priorytetowego dla Unii Europejskiej gatunku.

Na podstawie współczesnej wiedzy na temat ekologii i biologii *Rh. sulcatus*, jedyną skuteczną metodą jego ochrony może być zatrzymanie zmian będących głównie efektem prowadzonej gospodarki leśnej i objęcie miejsc występowania tego gatunku ochroną rezerwatową z zastosowaniem ochrony biernej chroniącej naturalne procesy przyrodnicze zachodzące w lesie – niezbędne m.in. dla zapewnienia nieprzerwanego napływu odpowiedniej ilości mikrośrodków wymaganych dla rozwoju zagłębka bruzdkowanego. Należy przy tym również mieć na uwadze, że *Rh. sulcatus* jest gatunkiem tzw. „parasolowym”, a ochrona miejsc jego występowania skutkuje (o czym już wcześniej wspomniano) ochroną szeregu innych, równie cennych przyrodniczo, ginących i zagrożonych organizmów i układów ekologicznych.

Lech BUCHHOLZ, Świętokrzyski PN, Bodzentyn
 Karol KOMOSIŃSKI, Kat. Zoologii UWM, Olsztyn
 Andrzej MELKE, Kalisz
 Radosław MICHAŁSKI, Radosław SZYMCZUK, Łukasz KOBA,
 Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze, Warszawa
 Paweł SIENKIEWICZ, Kat. Entomol. i Ochr. Środowiska UP, Poznań

559. Pierwsze stwierdzenie *Limnius volckmari* (PANZER, 1793) (Coleoptera: Elmidae) na Wyżynie Lubelskiej

First record of *Limnius volckmari* (PANZER, 1793) (Coleoptera: Elmidae) in the Lubelska Upland

KEY WORDS: Coleoptera, Elmidae, *Limnius volckmari*, new record, Lubelska Upland region, Poland.

Elmidae to niewielka rodzina chrząszczy związanych z wodami bieżącymi, w Polsce reprezentowana przez 18 gatunków. Ich rozmieszczenie jest poznane nierównomiernie. Wiele danych dotyczy gór i pogórzy, do których ograniczone jest występowanie części gatunków i gdzie są one szczególnie istotnym elementem bentosu potoków i rzek. Dane z innych krain są fragmentaryczne i nieraz brak nawet stwierdzeń gatunków pospolitych. Jest to niekorzystne – nie wiadomo, czy dany gatunek nie występuje czy tylko brak danych? A informacja o braku gatunku lub jego regresie to ważna wskazówka o jakości i stanie zachowania wód bieżących.

Do Elmidae poznanych częściowo pod względem rozmieszczenia, należy też *Limnius volckmari* (PANZ.). Jego występowanie stwierdziliśmy podczas badań bentosu małych rzek okolic Lublina:

– Ciecierzyn (UTM: FB18), rzeka Ciemięga (koło mostu), 12 VIII 2010 – 1 ex. z konaru zanurzonego w wodzie, wśród *Berula erecta* (HUDS.) COVILLE i liści podwodnych *Sagittaria sagittifolia* L. Teren otwarty, odcinek uregulowany, o szerokości ok. 6 m, brzeg stromy. Prąd średnio szybki, woda mętna (zawiesina lessowa), dno muliste. Leg. E. BUCZYŃSKA, det. et coll. P. BUCZYŃSKI.

Limnius volckmari (PANZ.) podano dotąd z 13 krain – od Pobrzeża Bałtyku przez pojezierza, wyżyny, kotliny podgórskie, aż po góry. Wraz z Wyżyną Lubelską jest już ich 14. Potwierdza to opinię WIEŻŁAKA (1986: Klucze oznacz. Owad. Pol., XIX, 48–49: 1-76), że ten gatunek występuje w całym kraju. Wykazanie go z pozostałych 11 krain to zapewne kwestia czasu. Jednak czy jest też pospolity, jak uważa WIEŻŁAK (1986: *ibid.*)? W ostatnich dwóch dekadach opublikowano o nim mało prac – mniej niż 10. Czy to skutek wciąż odczuwalnego deficytu badań, choć zainteresowanie Elmidae i tak rośnie? Wymagania środowiskowe raczej nie stoją na przeszkodzie częstotliwości występowania *L. volckmari* (PANZ.): zasiedla on szerokie spektrum cieków (od epirhirtalu do epipotamalu), w górach dochodzi do ok. 1100 m n.p.m., toleruje wyższe temperatury wody niż niektóre gatunki pokrewne (JÄCH i in. 2005: [W:] ZULKA (red.): Rote Listen gefährdeter Tiere Österreichs. Part 1. Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wirtschaft, Wien: 211-284). Jest też odporniejszy na zanieczyszczenia, przynajmniej na niektóre ich rodzaje (MARTEN 2004: Landesanstalt für Umweltschutz Baden-Württemberg. Karlsruhe. 45 ss.). Wskazują na to też dane z Ciemięgi – należącej do wód klasy zaledwie III, o czym decydują warunki tlenowe i temperatura wody (http://www.wios.lublin.pl/tiki-download_file.php?fileId=1606). Korzystny dla *L. volckmari* (PANZ.) jest też znaczący udział podmokłości w dolinie cieków (FELD 2005 [mnsr.]: Assessing hydromorphological degradation of sand-bottom lowland rivers using benthic macroinvertebrates. Pr. dokt. Univ. Duisburg-Essen. 142 ss.), co rzeki polskie cechuje częściej, niż np. rzeki w Europie Zachodniej. Tak więc potencjalnych siedlisk jest w Polsce bardzo dużo.

Jeśli WIEŻŁAK (1986: *ibid.*) miał rację, to skąpe dane na temat *L. volckmari* (PANZ.) ukazują, jak duże są luki w wiedzy o rozmieszczeniu geograficznym Elmidae w Polsce. Za duże, by było możliwe ich szybkie wypełnienie przez kilku badaczy interesujących się tą rodziną. Z tego powodu warto nawiązać systemową współpracę z inspektoratami ochrony środowiska. Monitorują one ponad 1000 odcinków rzek, pobierając z nich m.in. próby bentosowe. Warto także pozyskiwać materiał od osób używających pułapki świetlne: łowi się w niej nawet tak cenne i rzadkie gatunki, jak *Potamophilus acuminatus* (FABRICIUS, 1792) i *Macronychus quadrituberculatus* PH. MÜLLER, 1806 (BUCZYŃSKI, PAŁKA 2003: Wiad. entomol., 22: 245-246; JASKUŁA i in. 2005: Lauterbornia, 55: 35-41). Takie dane pozwalają też na odpowiednie ukierunkowanie poszukiwań miejsc rozrodu tych gatunków.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool., Inst. Biol. UMCS, Lublin
Edyta BUCZYŃSKA, Kat. Zoologii UP, Lublin

560. Potwierdzenie występowania *Danacea nigritarsis* (KÜSTER, 1850) (Coleoptera: Melyridae) w Pieninach i Beskidzie Zachodnim

Confirmation of occurrence of *Danacea nigritarsis* (KÜSTER, 1850) (Coleoptera: Melyridae) in the Pieniny and the Western Beskidy Mts.

KEY WORDS: Coleoptera, Melyridae, *Danacea nigritarsis*, faunistic data, Pieniny Mts., Western Beskidy Mts., S Poland.

Danacea nigritarsis (KÜSTER, 1850) to gatunek występujący w przeważającej części Europy i na Kaukazie (KOLIBÁČ i in. 2005: Beetles of the superfamily Cleroidea in the Czech and Slovak Republics. Clarion Production, Praha. 186 ss.). W Polsce znany jest z południowej

i zachodniej części kraju. Notowany był z nielicznych, rozproszonych stanowisk w zaledwie ośmiu krainach, a większość danych pochodzi z początków XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, 11: 1-243). Z terenu Pienin znana jest na podstawie wzmianki KUNTZEGO i NOSKIEWICZA (1938: Pr. Nauk. T. N. Lwów, II: 1-538), jednak autorzy ci nie podają żadnego konkretnego stanowiska tego gatunku, ani pracy, na której oparli swoje doniesienie. Ograniczają się oni jedynie do krótkiej charakterystyki preferencji siedliskowych. Z obszaru Beskidu Zachodniego gatunek ten był ogólnikowo podawany przez KUNTZEGO i NOSKIEWICZA (1938: *ibid.*) z okolic Mszany Dolnej.

Poniżej prezentujemy pierwsze dobrze udokumentowane stanowiska *D. nigratarsis* z tych obszarów. Dziękujemy dr. Danielowi KUBISZOWI za potwierdzenie oznaczenia okazów.

- Pieniny: Pieniński Park Narodowy (PPN), Czorsztyn – Zamek (UTM: DV57), 1 VII 2008 – 2 exx., czerpakiem z murawy kserotermicznej, leg. et coll. P. et S. SZAFRANIEC, det. D. KUBISZ; PPN, Nowa Góra – stok południowy (DV57), 1 VII 2008 – 2 exx., czerpakiem z ciepłej łąki, leg. et coll. P. et S. SZAFRANIEC, det. D. KUBISZ; PPN, Grabczycha (DV57), 3 VII 2008 – 7 exx., czerpakiem z murawy kserotermicznej, leg. et coll. P. et S. SZAFRANIEC, det. D. KUBISZ.
- Beskid Zachodni: Góra Wdźzar ad Czorsztyn (DV57), 2 VII 2008 – 2 exx., w czerpak na murawie kserotermicznej na południowych stokach wzniesienia, leg. et coll. P. et S. SZAFRANIEC, det. D. KUBISZ

Larwy *D. nigratarsis* są, jak u większości przedstawicieli rodziny, drapieżne, żerują pod korą różnych drzew polując na larwy innych owadów. Postacie dorosłe można spotkać najczęściej na kwiatkach roślin zielnych na nasłonecznionych stanowiskach lub ciepłych okrajkach lasów. Na Podolu gatunek ten najczęściej znajdowany był na roślinności porastającej ściany jarów oraz suchych zboczach o skąpej roślinności (KUNTZE, NOSKIEWICZ 1938: *ibid.*). Na podstawie tych informacji można stwierdzić, że największym zagrożeniem dla tego gatunku jest zarastanie muraw i ciepłych zbiorowisk okrajkowych, które to procesy są coraz częściej obserwowane. Jako przyczyny wymienia się zwykle zmianę sposobu użytkowania tego rodzaju terenów oraz rezygnację z wypasu na nich zwierząt.

Miłosz A. MAZUR, Kat. Biosystemat. UO, Opole
Stanisław SZAFRANIEC, Babiogórski PN, Zawoja
Paweł SZAFRANIEC, Skawica

561. *Bothrideres bipunctatus* (GMELIN, 1790), relikw lasów pierwotnych, w rezerwacie kserotermicznym „Pamięcin” (Coleoptera: Bothrideridae)

Bothrideres bipunctatus (GMELIN, 1790), a primeval forest relic, in the xerothermous natural reserve „Pamięcin” (Coleoptera: Bothrideridae)

KEY WORDS: Bothrideridae, *Bothrideres*, new record, NW Poland.

Bothrideres bipunctatus (GMELIN, 1790) [= *contractus* (FABRICIUS)] to gatunek eurosyberyjski, w Europie środkowej uważany dotychczas za relikw lasów pierwotnych (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, 13: 1-278). Jest to bardzo rzadki chrząszcz, związany przede wszystkim ze starymi drzewami liściastymi, rzadziej iglastymi. W Polsce został wyka-

zany z Pobrzeża Bałtyku, Puszczy Białowieskiej, Dolnego Śląska, Wzgórz Trzebnickich i Beskidu Wschodniego; znanych jest też szereg starszych doniesień, ogólnikowo wskazujących na występowanie *B. bipunctatus* na Pomorzu, w Prusach, na Śląsku, w Galicji i w Hrabstwie Kłodzkim (BURAKOWSKI i in. 1986: *ibid.*). Niedawno odnaleziony został również w Biebrzańskim Parku Narodowym na terenie Pojezierza Mazurskiego (GUTOWSKI i in. 2006: *Leśne Pr. Bad.*, 4: 101-144; GUTOWSKI i in. 2006: [W:] FALENCKA-JABŁOŃSKA, GRYGORUK (red.): 85 lat ochrony obszaru Grzęd w dolinie Biebrzy. Biebrzański Park Narodowy, Osowiec Twierdza: 62-74). Autorzy cytowanych prac zaliczają ten gatunek do reliktów puszczańskich, definiowanych jako taksony pozostające w ścisłym związku z lasami z dużym udziałem dojrzałych, starzejących się i obumierających drzewostanów, w których naturalne procesy przebiegają w sposób niezaburzony. Relikty takie, związane są ze starymi lub grubymi drzewami, mają unikać środowisk przekształconych przez człowieka.

W toku prac faunistycznych na terenach kserotermicznych Polski północno-zachodniej napotkano *B. bipunctatus* w środowisku odbiegającym znacznie od typowych miejsc jego występowania opisywanych w literaturze. Jest to jednocześnie pierwsze stwierdzenie tego gatunku z Pojezierza Pomorskiego:

– rezerwat „Pamięcin” ad Górzycy (UTM: VU71), 5 XI 2010 – 4 exx. pod korą stojącego, obumierającego dębu, leg. P. JAŁOSZYŃSKI et P. SIENKIEWICZ (coll. P. JAŁOSZYŃSKI).

Drzewo, pod korą którego znaleziono chrząszcze, miało ok. 20 cm pierśnicy. Dąb ten znajdował się w niewielkim pasie zadrzewień otaczającym zagłębienie terenu z murawami kserotermicznymi, a składającym się z sosen, głogów i brzoź, przechodzących w zarośla tarniny z domieszką wiązu polnego. Murawy z roślinnością stepową stanowią właściwy obiekt ochrony rezerwatowej (około 3 ha), a cały obiekt ma powierzchnię zaledwie 11,80 ha i otoczony jest polami uprawnymi. Omawianemu gatunkowi towarzyszyły licznie larwy chrząszczy: *Schizotus pectinicornis* (L.) (Pyrochroidae) i *Uleiota planata* (L.) (Silvanidae) oraz imagines *Litargus connexus* (GEOFFROY) (Mycetophagidae). We wspomnianych zadrzewieniach brak jakichkolwiek starszych drzew.

Dotychczasowa strategia ochrony czynnej tego rezerwatu polegała na powstrzymaniu sukcesji roślinności krzewiastej i leśnej, jako zagrażającej murawom kserotermicznym. Wobec stwierdzenia właśnie w otaczających te murawy zadrzewieniach gatunku chrząszcza tak rzadkiego i cennego przyrodniczo, ważne wydaje się zachowanie możliwie jak największej powierzchni drzewostanu otaczającego wąwozy „Pamięcina”. Chociaż rezerwat jest w dużym stopniu izolowany przez pola uprawne, a w pobliżu nie ma żadnych większych kompleksów leśnych, to niedaleko znajdują się niewielkie fragmenty łąk, dąbrów i łęgów z licznymi starymi drzewami. Takimi obiektami są np. znajdujący się w odległości ok. 700 m obszar chroniony „Owczary” oraz pas łągi zboczowego na krawędzi doliny Odry, odległy zaledwie o ok. 500 m. Również wyspy drzew i krzewów na okolicznych polach mogą potencjalnie stanowić pewnego rodzaju połączenie z bardziej odległymi zadrzewieniami i sprzyjać utrzymaniu się gatunków leśnych w raczej rolniczym krajobrazie województwa lubuskiego.

Dziękujemy Katarzynie BARAŃSKIEJ za informacje na temat rezerwatu i nieocenioną pomoc w trakcie prac faunistycznych.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Muz. Przyr. UW., Wrocław

Paweł SIENKIEWICZ, Kat. Ochr. Środ. Przyr. UP, Poznań

562. Występowanie *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) w okolicach Dębicy

Occurrence of *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) (Coleoptera: Cucujidae) in vicinity of Dębica

KEY WORDS: Coleoptera, Cucujidae, *Cucujus cinnaberinus*, records, Dębica, Poland.

Cucujus cinnaberinus (SCOPOLI) objęty jest w Polsce ścisłą ochroną gatunkową, umieszczony na polskiej „czerwonej liście zwierząt” (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 88-110) ze statutem gatunku niższego ryzyka – LC, a ponadto objęty konwencją Berneńską i Dyrektywą Habitatową UE jako gatunek chroniony oraz wymagający tworzenia obszarów chronionych (KUBISZ D. 2004: [W:] ADAMSKI P. i in. (red.): Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, T. 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 88-90).

W ostatnich latach, w wyniku zintensyfikowanych badań związanych z monitoringiem gatunków i siedlisk przyrodniczych (program Natura 2000), został stwierdzony i był licznie przeze mnie obserwowany na terenie Nadleśnictwa Dębica, Leśnictwa Wolica, w lesie położonym między wsią Stasiówka a miastem Dębica. Wszystkie miejsca obserwacji *C. cinnaberinus* położone są w granicach Obszaru Natura 2000 „Las nad Braciejową” PLH180023.

Obserwacje *C. cinnaberinus* z krótką charakterystyką biotopu:

- Stasiówka vic. (UTM: EA34), oddz. 25a, XII 2006 – liczne osobniki (kilkanaście ex. !) pod korą ściętego martwego wiązu – *Ulmus montana* WITH. (pień o długości około 10 m i średnicy około 45 cm) – imagines głównie w strefie pniaka i pnia na długości około 2 m. Drzewostan bukowy w wieku około 100 lat z pojedynczą domieszką dębu szypułkowego, brzozy brodawkowatej i wiązu górskiego; oddz. 19a, 5 IX 2009 – liczne osobniki pod korą posuszu dębowego (*Quercus sessilis* EHRH.) w bukowym drzewostanie trzebieżowym (około 90 lat) z domieszką dębu szypułkowego, brzozy brodawkowatej i grabu. Drzewo o pierśnicy 50 cm, zlokalizowane w pasie drogowym, w miejscu umiarkowanie nasłonecznionym. Zasobność w posusz w tym wydzieleniu oscyluje w okolicach 25 m³/ha.
- Dębica - Gawrzyłowa vic. (EA34), oddz. 26a, 16 XII 2006 – licznie obserwowany pod korą stojącego posuszu wiązowego (*Ulmus montana*). Drzewostan jaworowo-bukowy w wieku około 45 lat z pojedynczą domieszką wiązu o pierśnicy od 15 do 25 cm. Szacunkowa miąższość posuszu (w różnym stadium rozkładu – od posuszu bez zgnilizny do leżaniny ze zgnilizną miękką) wynosi w tym wydzieleniu około 25 m³/ha. Posusz tworzony jest głównie przez gatunki domieszkowe.
- Gumniska vic. (EA34), oddz. 38a, 16 II 2007 – 3 osobniki (imagines) pod korą pniaka brzoźowego (*Betula pendula* ROTH.) o wysokości 1,5 m przy składnicy przejściowej wewnątrz drzewostanu bukowego w miejscu mocno nasłonecznionym, drzewo ścięte 1,5 roku wcześniej. Zasobność posuszu w tym wydzieleniu oscyluje w okolicach 25 m³/ha, posusz i leżanina (w różnych stadiach rozkładu) zgromadzone są głównie w miejscach niedostępnych (jary, potoki).
- Dębica - Wola vic. (EA34), oddz. 17c, 7 IX 2009 – 1 osobnik (imago) na zrębie w około 120 letnim drzewostanie modrzewiowym, wygrzewający się w słońcu. Generalnie brak posuszu za wyjątkiem pojedynczych drzew (grab) w drugim piętrze drzewostanu, około 5 m³/ha leżaniny modrzewiowej ze złomów i wywrotów.

– Dębica - Wolica vic. (EA24), oddz. 33f, 15 I 2011 – 1 osobnik (martwy) wewnątrz szczeliny powstałych po uderzeniu pioruna i rozszczępieniu pnia buka – *Fagus sylvatica* L. (stan taki utrzymywał się przez 2 lata). Lity drzewostan bukowy w wieku 100 lat. Około 50 m³/ha 3-letniej leżaniny bukowej w miejscach niedostępnych (osuwiska). Przypuszczać można, że utrzymaniu populacji zgniotka sprzyja tutaj obecność większej ilości posuszu i leżaniny, a realizowane jednocześnie użytkowanie gospodarcze drzewostanu (cięcia trzebieżowe i cięcia rębne), ma na ten gatunek mniejszy wpływ.

Wszystkie miejsca obserwacji znajdują się na terenie jednego leśnictwa i położone są na powierzchni około 300 ha, natomiast miejsce stwierdzenia martwego osobnika (oddz. 33f) oddalone jest od pozostałych miejsc obserwacji o około 3 km, co może wskazywać, że obszar zajmowany przez populację omawianego gatunku jest stosunkowo duży. Według typologii leśnej cały obszar, na którym obserwowano *Cucujus cinnaberinus* to Las wyżynny świeży. Fitosocjologicznie określany jest on jako żyzna buczyna karpacka *Dentario glandulosae-Fagetum*. O wartości przyrodniczej opisywanego terenu świadczy dodatkowo fakt występowania tu dwóch innych, prawnie chronionych gatunków owadów: motyla, krasopani hery – *Callimorpha quadripunctaria* (PODA, 1761) i chrząszcza, biegacza urozmaiconego – *Carabus variolosus* (FABRICIUS, 1787).

Dziękuję koleżce Lechowi BUCHHOLZOWI za zainspirowanie mnie do napisania tej notatki i cenne wskazówki.

Andrzej TRZECIAK, Dębica

563. Nowe stanowisko *Choleva (Cholevopsis) paskoviensis* REITTER, 1913 (Leiodidae: Cholevinae) w Polsce

New locality of *Choleva (Cholevopsis) paskoviensis* REITTER, 1913 (Leiodidae: Cholevinae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Cholevinae, Leiodidae, *Choleva paskoviensis*, faunistic records, Biedrusko, Poland.

Dane o biologii i rozmieszczeniu krajowych chrząszczy z podrodziny Cholevinae są nadal bardzo fragmentaryczne. Wynika to z ukrytego trybu życia, jaki prowadzą jej przedstawiciele, sezonowości pojawów oraz konieczności stosowania specyficznych metod odłowu (głównie z zastosowaniem przynęty). Aktualne dane o biologii i rozmieszczeniu Cholevinae zawarte są w szeregu publikacji, przy czym tylko nieliczne z nich poświęcone są wyłącznie omawianej podrodzinie (np. KONWERSKI, SIENKIEWICZ 2005: [W:] Protection of Coleoptera in the Baltic Sea Region: 129-136; SIENKIEWICZ, KONWERSKI 2005: [W:] Protection of Coleoptera in the Baltic Sea Region: 57-63; JAŁOSZYŃSKI i in. 2006: Wiad. entomol., 25: 61-62; JAŁOSZYŃSKI i in. 2008: Wiad. entomol., 27: 69-76).

Choleva paskoviensis REITTER, 1913 to gatunek znany z Palearktyki Zachodniej – występuje w 17 krajach europejskich oraz w azjatyckiej części Turcji (PERREAU 2004: [W:] LÖBL, SMETANA (red.): Catalogue of Palaearctic Coleoptera, 2: 133-203). W Polsce jest to chrząszcz rzadko i sporadycznie spotykany, znany zaledwie z 5 krain: Niziny Mazowieckiej, Śląska Dolnego, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Sudetów Zachodnich oraz Beskidu Wschodniego, przy czym większość danych ma charakter historyczny, a najnowsze pochodzą sprzed kilkudziesięciu lat (BURAKOWSKI i in. 1973: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 151).

W trakcie badań z zakresu entomologii sądowej stwierdzono występowanie *Choleva paskoviensis* na poligonie w Biedrusku koło Poznania. Stanowiska badawcze zlokalizowane były na pograniczu zbiorowisk murawowych oraz krzewiastych (z dominacją *Crataegus* sp.):
 – Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Biedrusko vic. ad Poznań, poligon wojskowy (UTM: XU32), 14 X 2010 – 1♂ do pułapki glebowej ustawionej w pobliżu zwłok świni domowej;
 21 XI 2010 – 1♂ pod zwłokami świni domowej, leg. A. MĄDRA.

Okazy dowodowe zdeponowano w Zbiorach Przyrodniczych Wydziału Biologii UAM.

Większa część poligonu położona jest na obszarze Natura 2000 „Biedrusko”. Stanowi on swoistą ostoję dla gatunków rzadkich i zagrożonych, gdyż stopień przekształcenia środowiska naturalnego jest bardzo niski (KONWERSKI, SIENKIEWICZ 2004: Wiad. entomol., 23, Supl.: 152-154). Odłowienie *Ch. paskoviensis* na tym terenie potwierdza obserwacje RŮŽIČKI i VÁVRY (1993: Klapalekiana, 29: 103-130), którzy podają, że właśnie dobrze zachowane środowisko przyrodnicze jest warunkiem jej występowania. W Polsce brak jest informacji dotyczących stanu zagrożenia omawianego gatunku, jednak w Niemczech został on umieszczony na Czerwonej Liście Zwierząt Zagrożonych, w kategorii narażonych na wyginięcie (BINOT i in. 1998: Schr. reihe Land., 55: 1-434). W Czechach i Słowacji znanych jest wiele stanowisk sprzed 1992 roku (RŮŽIČKA, VÁVRA 1993: Klapalekiana, 29: 103-130), natomiast MAJZLAN (2005: Fol. oecol., 32: 90-102) podaje, iż jest to gatunek rzadki i lokalnie spotykany na Słowacji i jednocześnie uznaje go za wskaźnikowy dla siedlisk otwartych, suchych do częściowo zacienionych. Na powyższym stanowisku na poligonie *Ch. paskoviensis* odłowiono w podobnym środowisku.

Anna MĄDRA, Wydz. Biologii UAM, Zbiory Przyr., Poznań

564. Materiały do poznania ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) południowo-wschodniej i wschodniej Polski

Contribution to the knowledge of the weevils (Coleoptera: Curculionoidea) of East Poland

KEY WORDS: Curculionoidea, weevils, faunistic records, Poland.

Podział na krainy przyjęto za „Katalogiem fauny Polski”. Gwiazdka [*] oznacza gatunki nowe dla danej krainy. Skróty: R.G. – R. GOSIK, W.P. – W. PIOTROWSKI.

Enedreytes sepicola (FABRICIUS, 1792)

– *Wyżyna Lubelska: Kozłówka ad Lubartów (FB09), 8 VI 2007 – 1 ex., leg. et det. R.G.
 Okaz zebrano z pułapki lepowej, eksponowanej na kasztanowcu zwyczajnym, rosnącym w parku pałacowym.

Kobielatka towarzysząca butwiejącemu drewnu wielu drzew liściastych. W Polsce notowana sporadycznie (BURAKOWSKI i in. 1992: Kat. Fauny Pol., XXIII, 18: 1-320; CMOLUCH 1989: Klucze oznacz. Owad. Pol., XIX, 95: 1-40).

Scolytus laevis CHAPUIS, 1869

– Wyżyna Lubelska: Lublin, ul. Świętochowskiego (FB07), 28 VI 2007 – 1 ex., leg. et det. R.G. Okaz zebrano z pułapki lepowej eksponowanej na kasztanowcu zwyczajnym.

Chrząszcz troficznie związany z wieloma gatunkami drzew liściastych. W kraju znany z nielicznych stanowisk. Na Wyżynie Lubelskiej podawany z Puław (BURAKOWSKI i in. 1992: *ibid.*).

Pityophthorus lichtensteinii (RATZEBURG, 1837)

– *Wyżyna Lubelska: Lublin, ul. Świętochowskiego (FB07), 25 V 2007 – 1 ex., leg. et det. R.G. Okaz zebrano z pułapki lepowej eksponowanej na kasztanowcu zwyczajnym.

Chrząszcz troficznie związany z drzewami iglastymi, w Polsce dość szeroko rozmieszczony, nie podawany jednak z Wyżyny Lubelskiej (BURAKOWSKI i in. 1992: *ibid.*; NUNBERG 1954: Klucze oznacz. Owad. Pol., XIX, 99: 1-106).

Perapion oblongum (GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1839)

– *Nizina Mazowiecka: Borowa ad Dęblin (EC51), 18 V 2002 – 5 exx., leg. et det. R.G.;

– Pojezierze Pomorskie: Świecie nad Narwią (CE72), 15 V 2003 – 3 exx., leg. et det. R.G.;

– *Podlasie: Włodawa (FC71), 23 VI 2003 – 3 exx., leg. et det. R.G.

Okazy zbierano wyłącznie na szczawiu polnym (*Rumex acetosella* L.) rosnącym w miejscach suchych: w zbiorowisku ruderalnym (Włodawa, Borowa) oraz na murawie psammofilnej (Świecie).

Ryjkowiec o słabo poznanym rozszedleniu, znany z nielicznych stanowisk. Według BURAKOWSKIEGO i in. (1992: *ibid.*) jest to gatunek troficznie związany ze szczawiem zwyczajnym (*Rumex acetosa*) porastającym wilgotne łąki, natomiast BIAŁOOKI (2005: Weevil News, 29: 8) obserwował *P. oblongum* wyłącznie w miejscach suchych. LEGALOV (2001: Viestn. Zool., 35, 1: 78) kwestionuje odrębność gatunkową *P. oblongum*, uważając go za formę *P. curtirostre* (GERM.). Jednak pomiędzy okazami obu gatunków, zbieranymi w Polsce łatwo zauważyć wyraźne różnice morfologiczne (PETRYSZAK 1996: Wiad. entomol., 15, 2: 89-92). Również WANAT i MOKRZYCKI (2005: Genus, 16, 1: 69-117) utrzymują odrębny status obu gatunków.

Nanophes circumscriptus AUBÉ, 1864

– Wyżyna Lubelska: Karczunek (FB69), 28 IV 2006 – 1 ex., leg. W.P., det. R.G.

Okaz zebrany czerpakiem entomologicznym w zbiorowisku łąkowym.

Gatunek wilgociolubny, troficznie związany z krwawnicami (*Lythrum* spp.). W Polsce notowany z nielicznych stanowisk w ośmiu krainach (BURAKOWSKI i in. 1992: *ibid.*), w tym z Libiszowa pod Parczewem (CMOLUCH 1973: Pol. Pismo ent., 43: 449-453).

Phloeophagus thomsoni (GRILL, 1896)

– *Wyżyna Lubelska: Hniszów, dolina Bugu (FB88), 20 IV 2007 – 3 exx., leg. et det. R.G.

Okazy wysiano z próchna kasztanowca zwyczajnego (*Aesculus hippocastanum* L.).

Gatunek o fragmentarycznie poznanej biologii, w Polsce notowany z nielicznych stanowisk, troficznie związany z butwiejącym drewnem wielu gatunków drzew liściastych (KONWERSKI 2001: Bad. fizjogr. Pol. zach., Ser. C – Zool., 48: 41-44).

Bagous frit (HERBST, 1795)

– *Wyżyna Lubelska: Jezioro Łukie (FB49), 13 VI 2007 – 1 ex., leg. W.P., det. R.G.; torfianka w okolicy miejscowości Garbatówka (FB49), 4 VII 2010 – 2 exx., leg. et det. R.G.

Wszystkie okaz odłowiono z bobrka trójlistnego (*Menyanthes trifoliata* L.).

Ryjkowiec notowany w Polsce zaledwie z pięciu krain, w tym na Podlasiu ze stanowiska nad jeziorem Długim (ŁĘTOWSKI, STANIEC 1997: Wiad. entomol., 16, 1: 21-28). Morfologię stadiów rozwojowych *B. frit* opisał LEILER (1987: Ent. Blat., 83, 1: 13-16.).

Bradybatus fallax GERSTAECKER, 1860

– *Wyżyna Lubelska: Lublin, ul. Świętochowskiego (FB07), 4 V 2006 – 1 ex., leg. et det. R.G. Okaz zebrano z pułapki lepowej eksponowanej na kasztanowcu zwyczajnym.

Gatunek o fragmentarycznie poznanej bionomii, troficznie związany z klonami. W Polsce spotykany sporadycznie, notowany zaledwie z pięciu krain (BURAKOWSKI i in. 1995: Kat. Fauny Pol., XXIII, 20: 1-310).

Hypera arundinis (PAYKULL, 1792)

– *Wyżyna Lubelska: Dubienka, dolina Bugu (GB05), 19 V 2007 – 7 exx., 19 VI 2007 – 2 exx., leg. et det. R.G. Okazy złowiono na marku szerokolistnym (*Sium latifolium* L.) rosnącym w zbiorowisku szuwarowym z dominacją *Equisetum fluviatilis* STEFFEN, 1931.

Gatunek bardzo rzadko spotykany, zagrożony (GOSIK, ODER 2005: Wiad. entomol., 24, 1: 54-55; PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, IOP PAN, Kraków: 88-110). Morfologię larwy *H. arundinis* opisał SKUHROVEC (2006: Ent. Basil., 28: 365-396), zaś poczwarki GOSIK (2008: Snudebiller, 9: 339-343).

Gronops lunatus (FABRICIUS, 1775)

– Wyżyna Lubelska: Lublin, Konopnica (FB07), 2 V 2007 – 1 ex., leg. et det. R.G.

Okaz zebrany z elewacji budynku mieszkalnego.

Chrząszcz o niedostatecznie poznanej biologii i rozmieszczeniu. Notowany z nielicznych stanowisk, w tym jednego z Wyżyny Lubelskiej (BURAKOWSKI i in. 1995: ibid.; CMOLUCH 1971: Acta zool. cracov., 16: 29-216).

Rafał GOSIK, Zakł. Zool., Inst. Biol. UMCS, Lublin
Wiesław PIOTROWSKI, Poleski PN, Urszulin

565. Nowe dane o rozmieszczeniu Adelidae (Lepidoptera) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej

New records of Adelidae (Lepidoptera) on the Wielkopolska-Kujawy Lowland

KEY WORDS: Lepidoptera, Adelidae, new records, the Wielkopolska-Kujawy Lowland, W Poland.

Wąsiki (Adelidae) należą do najefektowniej ubarwionych Microlepidoptera. Cechą charakterystyczną są silnie wydłużone czułki. W Polsce ta rodzina motyli jest reprezentowana przez 28 gatunków (WOJTUSIAK 2000 [W:] BUSZKO J., NOWACKI J. (red.): The Lepidoptera of Poland – A Distributional Checklist. Polish Entomol. Monogr., 1: 1-178). W niniejszym doniesieniu podajemy nowe dane o rozmieszczeniu 8 gatunków Adelidae z południowo-wschodniej części Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. Dane pochodzą z terenu województw: wielkopolskiego (8 gatunków) i łódzkiego (1 gatunek). Dotychczas na terenie tych województw odnotowano odpowiednio 15 i 8 gatunków Adelidae (WOJTUSIAK 2000: ibid.). Zebrany materiał oparty jest prawie wyłącznie na dokumentacji fotograficznej, jedynie dla *Adela rufimitrella* i *Nematopogon swammerdamella* pozyskano okazy dowodowe. Dane o rozszedzeniu Adelidae w Polsce przyjęto za WOJTUSIAKIEM (2000: ibid.). Dziękujemy Panu prof. Jarosławowi BUSZKO za pomoc w identyfikacji trzech gatunków, a wszystkim osobom wymienionym w tekście za udostępnienie swoich fotografii. Użyty skrót (PŻ) – obserwacje P. ŻURAWLEW.

Nemophora degeerella (LINNAEUS, 1758)

– Cegły (UTM: XT82), 8 VI 2009 – 1♂ (M. RADZISZEWSKI); Taczanów (XT84), 6 VI 2007 – 1♂, 8 VI 2007 – 1♀, 24 V 2009 – 1♂, 20 VI 2010, 1♂ (P. PALUSZKIEWICZ, P. KOSTUJ);

Koźminiec (XT84), 8 VI 2010 – 1♂ (PŻ); Kotlin (XT85), 18 VI 2010 – 1♀ (PŻ); Tomice (XT87), 8 VI 2008 – 1♀, 6 VI 2010 – 1♂ 1♀ (PŻ); Nadstawki (XT91), 27 VI 2010 – 1♂ (M. RADZISZEWSKI); Przybrodzin (XU91), 26 VI 2009 – 1♂, 27 VI 2009 – 1♀ (PŻ); Gołuchów (YT04), 18 VI 2009 – 5♂♂ (PŻ); Piła (YT05), 28 VI 2009 – 1♀, 3 VI 2010 – 1♂, 19 VI 2010 – 1♂ (E. MARKIEWICZ).

Gatunek rozpowszechniony w całej Polsce.

Nemophora metallica (PODA, 1761)

– Piaski Wielkopolskie (XT45), 14 VII 2008 – 1♂ 1♀, 4 VII 2010 – 1♂ (T. PIECUCH); Kowalew (XT85), 13 VII 2009 – 2♂♂ 1♀ (W. FLUDER); Baranówek (XT85), 27 VI 2006 – 1♂ (W. FLUDER); Nowa Wieś (XT95), 18 VI 2008 – 2♀♀, 23 VI 2010 – 2♀♀ (PŻ); Pleszew (XT95), 21 VII 2009 – 1♂ (W. FLUDER).

Znany z całej Polski, jednak po roku 1960 nie był podawany z województwa wielkopolskiego.

Nemophora fasciella (FABRICIUS, 1775)

– Korzkwy (XT85), 23 VII 2009 – 1♂ (W. FLUDER); Kuczków (XT94), 13 VII 2010 – 1♂ (PŻ, P. KOSTUJ); Kwileń (XT96), 11 VII 2010 – 1♂ (PŻ); Czerminek (YT04), 15 VII 2010 – 1♂ (P. KOSTUJ); Piła (YT05), 26 VII 2008 – 1♂, 15 VII 2009 – 1♀, 17 VII 2009 – 1♂, 18 VII 2009 – 1♀, 16 VII 2010 – 1♂ (E. MARKIEWICZ).

W Polsce występuje lokalnie na stanowiskach kserotermicznych. Znany z pięciu województw, z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany.

Adela reaumurella (LINNAEUS, 1758)

– Królików (BC97), 2 V 2009 – 1♀ (PŻ); Stare Grądy (CC06), 11 V 2009 – 1♀ (PŻ); Żychlin (CC18), 7 V 2009 – 2♂♂ (PŻ); Ruda (CC27), 2 V 2009 – 2 exx. (PŻ); Małoszyna (CC27), 14 V 2009 – 2♀♀ (PŻ); Szymanów (XT64), 30 IV 2009 – setki exx. (PŻ); Radliniec (XT66), 28 IV 2009 – ok. 10 exx. (PŻ); Mazury (XT72), 2 V 2009 – kilkanaście exx. (J. BARTUZI); Roszki (XT73), 28 V 2010 – ok. 10 exx. (PŻ); Orla (XT74), 30 IV 2009 – setki exx. (PŻ); Tarce (XT76), 28 IV 2009 – ok. 10 exx. (PŻ); Wilkowyja (XT76), 28 IV 2009 – ok. 10 exx. (PŻ); Cielcza (XT76), 28 IV 2009 – tysiące exx. (PŻ); Radlin (XT76), 28 IV 2009 – ok. 5 exx. (PŻ); Taczanów (XT84), 2 V 2008 – 1♀, 29 IV 2009 – 3♂♂, 17 V 2009 – 1♂ 2♀♀, 11 V 2010 – 1♂, 19 V 2010 – 1♀ (PŻ, P. KOSTUJ, P. PALUSZKIEWICZ); Ruda (XT85), 28 IV 2009 – setki exx., 8 V 2009 – ok. 10 exx. (W. FLUDER); Przygodzice (XT91), 22, 23 i 30 IV 2009 – do kilkunastu exx. (M. RADZISZEWSKI); Kołatajew (XT92), 9 V 2010 – 3♂♂ 1♀ (T. ŻUK); Pleszew (XT95), 12 V 2008 – 1♀ (PŻ); Brzezcie (XT95), 21 V 2009 – 2 exx. (W. FLUDER); Łęg (XT96), 28 IV 2010 – 3♂♂ (PŻ); Piła (YT05), 10 V 2009 – 1♀, 19 V 2010 – 1♀, 2 V 2010 – 1♂, 19 V 2010 – 1♀ (E. MARKIEWICZ).

Występuje w całym kraju. Z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany.

Adela cuprella (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

– Kwileń (XT96), 15 IV 2009 – 5♂♂ (PŻ); Niniew (XT96), 25 IV 2010 – ok. 20♂♂, 28 IV 2010 – 1♂ (PŻ).

Występuje w całym kraju. Z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany.

Adela croesella (SCOPOLI, 1763)

– Kolonia Osiek (CB09), 1 VI 2009 – 1♂ (S. PAWLAK); Brzezcie (XT95), 21 V 2009 – 1♂ (W. FLUDER).

Wykazany z 11 województw. Z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany, a podana tu informacja z rejonu Wieruszowa jest pierwszą dla województwa łódzkiego.

Adela rufimitrella (SCOPOLI, 1763)

– Pleszew (XT95), 30 IV 2010 – 1♂ (leg. P. ŻURAWLEW, det. et coll. M. BAKOWSKI).

Wykazany z ośmiu województw, z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany.

Nematopogon swammerdamella (LINNAEUS, 1758)

- Pleszew (XT95), 30 IV 2010 – 1♂ (leg. P. ŻURAWLEW, det. et coll. M. BĄKOWSKI),
Występuje w całym kraju. Z województwa wielkopolskiego po roku 1960 nie podawany.

Przemysław ŻURAWLEW, Pleszew

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań

566. Nowe i rzadkie gatunki Crambidae (Lepidoptera) z Wielkopolski

New and rare Crambidae (Lepidoptera) from the Wielkopolska region

KEY WORDS: Lepidoptera, Crambidae, new records, Wielkopolska, W Poland.

Motyle Wielkopolski, a w szczególności Poznania i okolic w porównaniu do innych regionów Polski są dość dobrze poznane. W województwie wielkopolskim, w granicach administracyjnych ustalonych w roku 1999, do roku 2000 wykazano występowanie 1946 gatunków motyli, z tego 1580 w latach 1961–2000; pozostałych 366 gatunków nie potwierdzono po roku 1960 (BUSZKO, NOWACKI 2000: Polish Entomol. Monogr., Poznań – Toruń, 1: 1-178). W niniejszej pracy podajemy wiadomości o nowych i rzadkich gatunkach Crambidae w Wielkopolsce. Dane o rozszedzeniu w Polsce przyjęto za BUSZKO i NOWACKIM (2000: ibid.). Część z gatunków została wykazana na podstawie odłowionych okazów, pozostałe potwierdzono na podstawie dokumentacji fotograficznej (nazwiska osób, które dostarczyły tę dokumentację umieszczono w nawiasach). W tym miejscu składamy podziękowania autorom zdjęć za ich udostępnienie.

Evergestis frumentalis (LINNAEUS, 1761)

- Piaski Wielkopolskie (UTM: XT45), 17 V 2008 – 3 exx., 24 V 2008 – 3 exx., (T. PIECUCH);
Biadaszki (XT81), 18 V 2009 – 1 ex., (M. RADZISZEWSKI; Kowalew (XT85),
27 V 2009 – 1 ex., (W. FLUDER); Suchy Las (XU21), 8 V 2009 – 1 ex., 18 V 2009 – 5 exx.,
leg. et coll. R. SŁODZINKA.

Głównie podawany ze wschodniej części kraju. Nie podawany z Wielkopolski po 1960 roku.

Evergestis extimalis (SCOPOLI, 1763)

- Baranówko (XT28), 21 VIII 2009 – 1 ex., 6 VI 2010 – 3 exx., leg. et coll. R. SŁODZINKA;
Piaski Wielkopolskie (XT45), VII 2008 – 1 ex., (T. PIECUCH).

Wykazywany przede wszystkim z północnej i wschodniej części kraju. Dotychczas nie podawany z Wielkopolski.

Loxostege turbidalis (TREITSCHKE, 1829)

- Baranówko (XT28), 6 VI 2010 – 2 exx., leg. et coll. R. SŁODZINKA.

Szeroko rozprzestrzeniony w Polsce, nie był jednak dotychczas podawany z Wielkopolski.

Pyrausta despicata (SCOPOLI, 1763)

- Kowalew (XT85), 13 VIII 2009 – 1 ex., (W. FLUDER); Ruda Komorska (XT87), 11 V 2010 –
1 ex., leg. et coll. P. ŻURAWLEW; Suchy Las (XU21), 8–13 V 2009 – 2 exx.; Puszczykowo
(XT29), 15 VII 2009 – 1 ex., leg. et coll. R. SŁODZINKA.

Znany prawie z całego obszaru Polski, nie był jednak potwierdzony z Wielkopolski po 1960 roku.

Pyrausta ostrinalis (HÜBNER, 1796)

– Zaborówiec (WT85), 3 VII 2000 – 1 ♀, leg. et coll. R. SŁODZINKA.

Podawany z południowej i wschodniej Polski. Nowy dla Wielkopolski.

Anania verbascalis (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

– Chylin (CC27), 14 V 2009 – 1 ex., (P. ŻURAWLEW); Piła (YT05), 6 VIII 2009 – 1 ex., leg. E. MARKIEWICZ; Suchy Las (XU21), 18–21 V 2009 – 2 exx., leg. et coll. R. SŁODZINKA.

Podawany przede wszystkim z południowo-wschodniej części kraju. W ostatnich latach zwiększa swój areal występowania. Nowy dla Wielkopolski.

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań
Robert SŁODZINKA, Poznań
Przemysław ŻURAWLEW, Pleszew

567. Nowe stanowisko *Nemapogon wolffiella* KARSHOLT et NIELSEN, 1976 (Lepidoptera: Tineidae) odłowione w Polsce do pułapki feromonowej

New record of *Nemapogon wolffiella* KARSHOLT et NIELSEN, 1976 (Lepidoptera: Tineidae) in Poland caught into a pheromone trap

KEY WORDS: Lepidoptera, Tineidae, *Nemapogon wolffiella*, new record, SW Poland, pheromone.

W trakcie badań Sesiidae prowadzonych w zachodniej części Kotliny Kłodzkiej, odłowiono mola *Nemapogon wolffiella* KARSHOLT et NIELSEN:

– Polanica Zdrój vic. (UTM: XR08), 8 VI 2007 – 9 ♂♂, leg. et det. M. BĄKOWSKI.

Motyle przyleciały do pułapki feromonowej typu uni trap z atraktantem E3 Z13-18:Ac, zawieszanej wśród starych brzoź. Oznaczenie potwierdzono na podstawie aparatów kopulacyjnych samców.

N. wolffiella nie był dotychczas podawany z południowo-zachodniej części kraju. ŚLIWIŃSKI (2000: [W:] BUSZKO, NOWACKI (red.): The Lepidoptera of Poland – A Distributional Checklist. Pol. entomol. Monogr., 1: 1-178) podaje ten gatunek do roku 1960 z województwa Zachodniopomorskiego, po roku 1960 z Warmińsko-Mazurskiego i Małopolski.

Larwy tego mola rozwijają się na martwych drzewach, głównie brzożach porażonych grzybem *Hypoxyton multifforme* (FR.) FR. W tym samym miejscu do innych pułapek feromonowych, odławiano inny gatunek motyla również związanego z starymi brzożami – *Synanthedon scoliaeformis* (BORKHAUSEN, 1789) (Lepidoptera: Sesiidae) (BĄKOWSKI 2009: Wiad. entomol., 28, 2: 119-123). Odłów *N. wolffiella* w pułapki feromonowe wystawiane na Sesiidae, potwierdza silne oddziaływanie tych atraktantów na samce moli w szczególności z podrzyny *Nemapogoninae* (BUDA i in. 1993: J. Chem. Ecol., 19: 799-813; SZÖCS i in., 1989: Biochem. Syst. Ecol., 17: 417-422).

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań
Mattias LARSSON, Univ. Agric. Sci., Alnarp (Sweden)